

tősen segíthetné sok ázsiai országban a hozzáférést. Egyensúlyt kell teremteni az információ források használatának a joga és a használatuk ellenőrzésének a joga között, vagy ahogy az USA Legfelsőbb Bírósága mondta: a szerzői jogi törvénykezésnek fő célja nem a szerzők megjutalmazása, hanem a tudomány és a hasznos művészetek haladásának előmozdítása.

6. *A szakemberek „kritikus tömegének” a hiánya.* Néhány országban aggasztó mértékben hiányzik az információs szakemberek. Egy információs társadalomban az egyik legfontosabb teendő elegendő számban biztosítani képzett információs szakembereket, akiknek naprakészen kell ismerniük a forrásokat és a technológiát. Ez megköveteli folyamatos továbbképzésüket is, melynek felelőssége megoszlik az egyén és az intézmény között. A szakmai ismeretek elavulása mindenütt a legnagyobb problémát jelenti, de különösen itt. Az elavulás három legfőbb oka: az információs robbanás és a tudásipar dinamikus változásai; a személyes, lélektani alapú tulajdonságok; valamint a munkakörnyezet. Némely országban nincs könyvtártudományi képzés, vagy csak nagyon alacsony szinten folyik, az oktatást pedig olyan nyugdíjas korú személyek végzik, akik 40-50 éve szereztek diplomát, és alig ismerik a fejlett technológiákat.

Az ázsiai könyvtárakat fenyegető legnagyobb veszély mégsem technológiai jellegű, hanem a kiadásokban és az árakban rejlik, s az ezek hatásait felerősítő politikában és jogszabályokban. A szakemberek legnagyobb kudarcélménye pedig abból fakad, hogy miközben a hozzáférést megpróbálják javítani, a bibliográfiai adatbázisokban idézett, teljes szövegű tudományos és műszaki információ sok könyvtár számára pénzügyi okok miatt elérhetetlen. A szakemberek képzése és a felhasználók oktatása az információ helyes használatára sokat segíthet e probléma megoldásában, talán még a komplex rendszerek kifejlesztésénél vagy a fejlett technológiák bevezetésénél is többet.

* * *

A cikk függeléke röviden ismerteti néhány ázsiai ország legújabb fejleményeit a forrásmegosztás és a könyvtárközi együttműködés terén (Banglades, Kína, India, Indonézia, Japán, Malajzia, Pakisztán, Fülöp-szigetek, Thaiföld, Vietnam).

/STUEART, Robert D.: The economic crisis and other challenges in accessing to science and technological information in Asia. = IFLA Journal, 26. köt. 2. sz. 2000. p. 107–111./

(Papp István)

Oroszország: az Információs Dolgozók Egyesületének 1998–1999. évi munkássága és 1999–2000. évi céljai

Oroszországban 1990 novemberében jött létre az *Információs Dolgozók Egyesülete (Associaciâ informacionnyh rabotnikov)*. Fő bázisát a nagy információs központok teszik ki, minthogy a szakma gyakorlóinak többsége és „krémje” túlnyomórészt bennük áll alkalmazásban. 1998–1999 folyamán az egyesület részint önmagával volt elfoglalva (vezetőségi ülések, kerekasztalok, konferenciák), részint pedig egy sor szakmai rendezvény – országos és nemzetközi találkozó – szervezője vagy társszervezője volt. Ezek témája rendszerint az éppen égető kérdések körébe tartozott (így: az iparban dolgozó tudományos káderek képzése és minősítése; elektronika; internettechnológiák és szolgáltatások; tudományos kutatások információs-könyvtári ellátásának korszerű technológiai; a világ információkészlete és hasznosításának lehetőségei; integráció, információs technológiák, telekommunikáció).

A felsorolt rendezvények azon túlmenően, hogy a résztvevők szakmai épülésére szolgáltak, és gyarapították a korszerű képzés és továbbképzés szakirodalmát, több esetben konkrét intézkedéseket is kiváltak. PI. szervezés alatt áll a Gazdasági Minisztériumban egy ágazatközi koordinálómódszertani tanács a tudományos káderek ügyeivel való foglalkozásra, sőt e tárgyban jogszabály is készül. Az egyesület iránti bizalom mutatkozik meg abban, hogy hivatalosan több döntés-előkészítő tanulmány elkészítésére kérték fel (ezek: a szakmai terminológia gondozásának, az informatikai kutatások koordinálásának, a tervezett tanulmányi programok approbálásának, a prognosztikának szervezeti megoldása). Mindazonáltal – hangzott a bírálat belülről és kívülről egyaránt – az egyesület korántsem lehet elégedett munkájával: nagyobb és folyamatosabb aktivitást várnak tőle.

Az egyesület 1999–2000. évi céljait egyfelől az iménti kritikából kiindulva, illetve a szakma objektív szükségleteit figyelembe véve fogalmazták meg. Nevezetesen:

- Kerekasztal rendezése az Országos Tudományos-Műszaki Információs Rendszer szerkesztői-kiadói munkájáról.
- Az egyesület regionális fiókhálózatának megszervezése a regionális információs központok bázisán.
- Az egyesület tematikus szekcióinak aktivizálása az egyesületi konferencián való fellépés megkövetelése révén.
- Tájékoztató akciók megtervezése annak érdekében, hogy a szakemberek és az egyetemi-főiskolai hallgatók korszerű ismeretek birtokában legyenek a világ információkészletei és igénybevételük felől.

- Javaslattétel az információs dolgozók társadalmi-szakmai minősítésére.
- Javaslattétel a kis példányszámú kiadványokról való tájékoztatás megjavítására, illetve az egyesület e feladatban való részvételére.
- Az egyesület vezetőségének gyakrabbi összehívása.
- Az egyesület 4. konferenciájának megrendezése.

/GERASIMOV, B. M.: O rabote Asociacii informacionnyh rabotnikov v 1998–1999 gg. = Naučno-tehničeskaâ informaciâ, 1. ser. 1. sz. 2000. p. 44–45./

(Futala Tibor)

Miként vélekednek a szentpétervári kutatók a biblio- és tudományometriai vizsgálódásokról?

Az információs szolgáltatásként felfogott biblio- és tudományometriai vizsgálatok eredményeinek a kutatói közösségekben történő fogadtatásáról eddig nem készültek felmérések és elemzések. Ezért megkülönböztetett szakmai érdeklődésre számíthat az, hogy a közelmúltban Szentpétervárott (kérdőíves módszerrel) 294 tudományos kutatótól (konkrétan: 86 fizikustól, 42 valamilyen műszaki tudományt művelőtől, 29 vegyészről, 24 orvostól, 21 matematikustól és 61 társadalomtudóstól) tudakolták meg, hogy miként vélekedik az efféle vizsgálatokról és az általuk produkált eredményekről.

A beérkezett válaszok tüzetes elemzéséből (ennek más és más számszerű összefüggéseit referátumunk forráscikke teljes egészükben közli) az alábbi következtetéseket lehet levonni:

1. E vizsgálódások és eredményeik iránt a megkérdezettek többsége (négyötöde) kisebb-nagyobb intenzitású érdeklődést tanúsít. A legérdeklődőbbeknek a biológusok, vegyészek és fizikusok bizonyultak, a kevésbé érdeklődők között a műszakiak dominálnak. Mindennek nyomán jogosan állítható, hogy ez az elemző tevékenység az információs szolgáltatások perspektivikus válfajává válhat, ha közkeletűvé tételét megfelelő – egyre több tudományterületre kiterjedő – aktivitás alapozza meg.
2. A biblio- és tudományometriai vizsgálatok iránti érdeklődés attól függ, hogy a kutatók mennyire

vannak tisztában a szolgáltatás lehetőségeivel, továbbá mennyire ismerik az e téren született eredményeket. A kutatók reflexióiból kiindulva megállapítható: a szentpétervári (s ha reprezentatívnek fogadjuk el a mintát: az oroszországi) kutatók mindenestre hajlamosak mind a lehetőségek, mind pedig az eredmények módszeres megismerésére.

3. Különösen fontos és jó példával szolgáló tény, hogy az elmélyült információs kultúrával rendelkező, és az informálódásban (gyakorta éppen a könyvtárak és a tudományos-műszaki tájékoztatási szervezetek működése által) bizonyos kedvezményekhez is jutó kutatók egytől egyig intenzíven érdeklődnek a biblio- és tudományometriai vizsgálatok eredményei iránt.
4. A nemzetközileg is számottevő tudományos teljesítményekre és a kutatói közösségekben nemzetközi elismerésre törekvő kutatók közvetlenül is érdekeltek a biblio- és tudományometriai vizsgálódások eredményeiben. Ez a trend ugyancsak szép jövőt – kiterjedtebb fogyasztói-használói kört – prognosztizál ennek a korszerű, az orosz tudományosságot a világ tudományosságába szervesen integrálni segítő információs szolgáltató válfajnak.
5. A felmérés keretében hangoztatott tematikabővítési kívánalmak ugyancsak valószínűsítik a biblio- és tudományometriai vizsgálatok kibővítését. Ezeknek azért lehet majd megfelelni, mivel